

входить щоденно передполуднем

В справі оголо-
чень звертатися
до Адміністрації.
ОДНОВИ ПЕРЕМІЩЕННЯ
20 сот.

za usprawiedliwioną i zarządził zmniejszenie
całego nakładu i wydał w maju
1953 r. 1. zakaż. dalszego rozpowszechnienia
tego pisma drzewnego, zarządził
tem wydać 40 nakł. wpo-wiedzialności re-
dakcji tego czasopisma, by drzewiarzom
niejakoś łatwiej było w najbliższym
numerze i to za pierwszy strona. Nie było
namo tego nakładu podać za sobą, a
swoje przeświadczenia w p. nr. 4, z 1953 r.
grudnia 1952 r. p. nr. 4, z 1953 r.
zarządził za przesłaniem na grzywnę 1.
z 1953 r. 1. z 1953 r. 1. z 1953 r. 1.

Ширіть наш часопис

Чеський мовний закон.

В Чехословаччині буря. Викликає її розпорядок з 3. лютого ц. р. де законом з 29. лютого 1920 про вирішення мовної проблеми в Чехословаччині. Всі німецькі фракції чеського союзу — за винятком крайніх націоналістів — створили один спільний клуб, щоб боротися проти чеського засилля. Фактично всі німецькі партії і фракції стали в односторонній позиції до нового розпорядку, а коли крайні націоналісти не приступили до спільного німецького клубу, то тільки тому, що вимагали повного й беззапеченого об'єднання з одночасною відкритою автономією поодиноких фракцій, на що не хотіли згодитися соціалістичні групи. Таким чином від крайньої правих до лінійної постановах оновленої німецької фронт, звернувшись проти Чехів. Гли з половиною мільйонів чеських Німців, підтримуваних іншими олодзіними меншостями, стоять сьогодні в бою готові, стоять готових до рішучої й невблаганної боротьби з чеською більшістю. Що це не причинилося до тривалої консолідації найбільш ско-солідованої з новостворених держав — більше як певне. Але про що саме йде боротьба, що її спричинило, а радше, що підлило оливи до вогню?

Чехословацький мовний закон з 29. лютого 1920 в загальних записках вирішив мовну проблему в Чехословаччині, встановлюючи чеську мову державною, а одночасно забезпечуючи меншостям, які в поодиноких повітах досягають 20 відс. населення, права їх мови в уряді і судах. А саме 20-відсотковий меншості даного повіту вільно в рідній мові подавати подання до всіх властей і судів, що вже ірро іасно забезпечує й полагоду тих подань в мові даної меншості. Те саме торкається устного користування мовою меншості.

Чехословаччина разом з Польщею й іншими „союзними“ державами підписала трактат про охорону національних меншостей, але в своїм основному мовному законі, руководячись імперативом здорового розуму, пішла далеко поза ті чисто формальні „американські“ рамки, які давав недержавним націям чи їх частинам меншостевий трактат.

Минали літа, а чехословацький уряд не вводив в життя навіть цього закону, що грубо переступав межі меншостевого трактату,

Він не хотів драгувати поважної і п'я-міліонової німецької меншості, яка була власні білоповерхні з чеською більшістю. На противішті длі чехословацька влада збрала матеріал, аналізуючи до того, щоб виконавши розпорядок справді відповідала її синим відносинам і виконала життя. Вона не спішала виконувати свою перавагу, як це робити інші „культурні“ єврейські Чехословацьчини, виваючи на коліні спрешаровані закони і розпорядки.

Не будемо виходити в подорожні чехословацького виконавчого розпорядку до мовного закону, а сплинемо тільки на його основних, провідних постановках. Огже користування рідною мовою для меншостей розтагується на повіті, в яких дана меншість творить 20 відс. населення. Із тих повітів всі власті і суди приймають подання в мові меншості, закладають у тій мові протоколи, ведуть устні перепирання й видають постанови та присуди — поруч державної мови. Зовнішній характер урядів в таких повітах є двояким.

Повіти, в яких національна меншість держави досягає двох третин населення, себто творить абсолютну більшість, є повітами од-о-язичними. Все відноситься до урядів в даних повітах для даної більшовтової меншості ведеться виключно в її рідній мові аж до найменших подробиць. Як-небудь двоязичність тут зникає.

Населення, приналежне до меншостей, яке в даних повітах не досягає 20 відс. загально населення, може користуватися тільки деякими полекшами щодо своєї рідної мови в судах і урядах.

Таким чином територію Чехословаччини поділено під мовним оглядом з погляду прав меншостей на три ступні: а) до 20 відс. меншостевого населення, де панують чеська урядова мова, а приналежні до меншостей можуть користуватися тільки полекшами, б) від 20 до 67 відс. меншостевого населення, де вводиться двоязичний режим до судів і урядів і в) від 67 до 100 відс. меншостевого населення, де панують чеська меншості, але виключно тільки для неї. У відношенні до горожан чеської національності ця „виключність“ не має пригновлення.

Коли маємо на увазі мішану територію, то без сумніву, що цей мовний розпорядок чеської влади

відповідає вимогам справедливості, бо значно проступає межі меншостевого трактату. Отже коли маємо в погляді етнографічно-національну територію, в даному випадку німецьку територію Чехословаччини, заселену компактною німецькою масою, то цей розпорядок минається з повною нашою — очевидно — у важкому розумінні. І тому не дивно, що німецькі фракції чеського союзу поспішали до боротьби за своє право нації.

Язиковий розпорядок чеської влади в розділі XIX. (арт. 100) торкається теж Закарпатської України. Зави союзу вирішити язикові питання для Закарп. України, постанови язикового розпорядку поширюються теж на територію Прикарп. Русі. Огже всі суди, власті й державні органи Прикарп. Русі є обов'язані приймати подання в руській (українській) мові, переводити в ній всі перепирання і видавати полагоди. Державні уряди слід означувати, а урядові оповіщення видавати теж в руській мові поруч державної. Автономічні власті і всі публічні установи Прикарп. Русі повинні трактувати руську мову паріані з державною. На зібраннях і нарадах установ слід посприяти руською мовою, а внесення і справи, виважені в ній мові, мусять йти на порядок нарад. Зовнішні означення автономних урядів і публічних установ, та їх оповіщення наступлять в руській мові на тих самих умовах, що в державній. Державні урядовці, що виконують адміністративну владу в окружних і повітових урядах, підлягають постановам, що обов'язують державних урядовців (себто мусять виказатися знанням української мови або зобов'язатися, що навчатися її до року під загрозою звільнення зі служби.)

Як бачимо, то у відношенні до Закарп. України Чехи призначають тільки рівноправність української мови в автономних і публічних установах з чеською (державною), не надаючи тій мові прав державної, а в державних урядах і судах українську мову поставлено на шаттуній ступні, бо на ступні мови „меншості“ (хоч що правда язикові права для Закарпаття не стоять у ніякому відношенні до наших „прав“ у Польщі).

Обов'язком руських послів в чеському союзі є подати, щоб чеський союзу якнайскорше не лише вирішив язикову справу на Закарпатті, але й щоб чеська сторона здійснила своє святобне зобов'язання щодо введення автономного устрою на Прикарп. Русі.

ВУАН. і Радвлада.

Виступ вчора Говишевського на пленумі Уніагополітвни в Київі.

На останньому пленумному засіданні Української Говишевської, що відбулося в Київі, виступив акад. М. Говишевський, як представник тих культурних українських кола, що вивчають сесі Голова науки в Київі. Цей пленум — каже акад. Говишевський — є для нас великим святом. Ідея утворення Всеукраїнської Академії Наук відноситься ще до 1917 р., але й Центральної Рада, ні гетьман Скоропадський, ні Директорія, не змогли розв'язати цього питання, що має для української культури велике значення. Пленум радянської влади позаявляв, що передовити в життя цю ідею. Українське суспільство бачить в цьому символі того, що радянська влада бере на себе завдання завершити ту величезну роботу в галузі культурного будівництва України, що над нею працювали цілі покоління українського громадянства. Українське суспільство з великим задоволенням зустріло факт організації в Харкові Говишевської культурної акад. України з Барозою та Америкою. Це свідчить, що уряд робітничо-селянської держави в повній мірі виконує дані старе завдання українського суспільства, а саме озброїти свій народ усіма досягненнями світової культури і виступи його в колу культурних народів акад. Говишевського.

Далі перейшов акад. Говишевський до справи Всеукраїнської Академії Наук. Він зазначив, що Всеукраїнська Академія Наук виділила окрему комісію, яка вже розробила план для майбутньої спільної діяльності наукових установ України з Союзом. В основку цієї діяльності положила комісія принцип, ухвалений ще першим віздом Рад СРСР. Цей принцип говорить про те, що союзні наукові установи можуть поєднати не тільки, як у формі асоціації тих установ з республіканськими загальносоюзними науковими установами.

Перекладаючи сказане на прозу, мову, викладло би, що союзні наукові установи — в тому випадку ВУАН — втрачають дедалі в своїй автономії та свободи на користь Всеукраїнських наукових установ.

Пам'ятаючи: Рідна Школа — це не родина (фракція), це повинна захистити добі виколити!

БОГДАН ЛЕПКИН.

„І остави нам долги наші...“

(Докінчення.)

Жидівка побігла у ванькир. Павло згорів за нею кудаким і звернувся до гості.

— Вам не цікаво слухати, що?
— Цікаво і ні. Говоріть!
— Огож і папери ті прийшли. Посвідчили наочні свідки, як бачили, що Гилька гранада приспала на смерть. Десь певно у землі і вігнине. Як не один, значиться — вона вільна. Якже буде Марино? — питаю. А вона: „А як мій чоловік верне, що тоді?“ Але пригодилися бачі, і — пішла. Молодий був від мене і не такий понівечений, як — пішла...

От воно як! — І він знову вітхнув, ніби його під грудьми спирало.

Жидівка з оселдцем з ванькира вернула.

— А ви ще тут? — вивірився на нього. — Чи ви з глузливих збились? По сто разів торочите те саме, хоч ніхто вас і не слухає. Ідіть вже рад на варту, ідіть!
— Дайте, наї перше скінчу... Огож і віддалася Гилькоза Марина за багача. Вже і приховок маюте, — хлопчика. Сидять собі у теплі

чистій хаті, споживають світу вечеру, бодай би видихали здорові, він кутю кидас на стелю, чи густі копні будуть, а ти, Павле, — ходи по ночах по селі, та гукай як той варят яки: „Бе-ер-до!“

Засвітив ліхтарку, підніс палицю і як лев на цілу коршму заревів: „Бе-ер-до!“

— Ви мені тим криком вікна до решти повибиваєте! — противилася жидівка. — Ідіть уже!

Махнув рукою і вишвир.

Як відчинив двері, вітер снігом завійав.

— Яка зима! — почала жидівка, — та Сибірі зими куди гірші — відповів гість.

— То пан аж на Сибірі були?
— Куди я не бував... Подайте мені ще чарку, але руму.

Не спішався. Догодавався чому. Ніч, вона сама, а він чоловік чужий, Бог знає хто. Маже й не заплатити.

— Скільки вам належиться? — спитав, добуваючи ізза плазку гроші. — Ви мене не погрібіте боятися. Я вам нічого не зроблю. Загрібос і піду. До міста не далеко.

— В таку ніч до міста? Таж це година ходу. Тепер і про волю до поїзда.

— Не боюся. Я нічого не боюся, жінко.

Розрадувався. Кинув що в огні гірші і ще одну вилу. Останню зробилося гаряче. Огонь розливався по жи.х. Здівсь підступала до серця. Хотілося помсти. Страшно, якої ще не бачив світ. За свою крияду і сором. Вона там з другим сидить, обнявшись, цілуються, а він хто? Хто він таке? Вояк царський, подонений царський, український козак, сибіряк, а тепер — як він людям в очі гляне, як?

— Місте ви свачку яку і сірники?
— спитав по хвильці.

— А вам на що?

— А на щож свічка? Щоб світити.

Дістала з шафи, обаннула в папір, подала.

Заплатив, побажав доброї ночі і вишвир.

Кинувся вітер на нього, ніби остудити хотів. Ніби казав: „Що тобі, чоловіче? Спаятайся!“

Темно. Ні місяця, ні зір. „Посвічу“ — промова і усміхнувся в душі. Біла церква гукає варіант: „Бе-ер-до!“ Ніби страши людей.

На двох кінцях підложити під стріку. Там сухо і затишно. Вітер не згасить. Найякже, щоб огонь дістався до лат. За якої пів години вилетить червоний когут. А він буде далеко. Добийте до стайці, купити білет і залізницею чинити. Скажуть, запалив дідух, — чи мало таких припадків буває.

Але треба ще трохи підложити, щоб поспули. Підпире двері в кадоору, а вікна малі. Хіба дитину перекинуть. Дитину?.. Нехай!

Ся під громадським шпихіром чекав.

Нині значиться святний вечір. А зазвря Різдво. Родиться цей, що каже прощати ворогам... Гарно прощають християне! Бачив це на війні. Як синиться Бог, то розпачується. А як каже: пощо ти підпалюєш? — то в дломи, що там-то під світи підпалює чорт зна пощо, а він тільки свою хату з димом пустив, бо мусів.

В голові ревіли гармати, шуміла тайга, грали сибірські рохлясткі ріки, все, що за тих вісім літ пережив, гуляло, хлюпало, розскадувало його, як шрапнель.

І де тут справедливості на світі? Одному рай, а другому пекло, одному чорт дитину колише, а другому біда спокон не пас най ть